

működött, a Tanár (Kogalniceanu) utcában az Ivánovics fogorvosét, a Tímár utcában a telefonpalota után a ma már lebontott nagy épületet, amely egy időben a város bor- és szeszlerakata (MAT) volt. Népes családja, hét gyermeke és nagyon sok unokája volt. Az adatközlő szerint a család később kivándorolt Amerikába. Ennek a családnak egyenes águ leszármazottja Jakobovics Miklós nagyváradi festőművész, esztéta. A máramarosszigeti temetőben helyezték örök nyugalomra nagybátyját, akinek az 1940-es évekig bornagykereskedése volt városunkban. (Tájékoztató: ÖZV GIBÁN MIKLÓSNÉTÓI)

TODOROVITS család. Jelenleg nem ismerünk olyan leszármazottat, aki ennek a családnak a nevét viselné. Fornvald András máramarosszigeti mérnök édesanyja, Szongott Szidónia visszaemlékezéseire hivatkozva anyai ági utódnak vallja magát. Házuk a főtéren áll ma is, közvetlenül a posta épülete után. Az örmények körében is elismert család volt, rokoni kapcsolat fűzte a Korbuly családhoz, Hollósy Simon szüleihez. Egy születési bizonyítvány adatai szerint az 1843-ban született Erzsébet nevű lányuk édesanyja Korbuly Veronika volt, keresztszülei pedig Korbuly Simon és felesége, a nagy festőművész szülei. (Tájékoztató: FORNVALD ANDRÁStÓI)

Visszaemlékezésekre támaszkodva idézzük fel az ILCZKY ORESZT család történetének egyik érdekes epizódját. Szigetkamarán laktak 1930-ig, a sókamara tisztviselői számára épült házak egyikében. Egyik adatközlőnk keresztlánya volt a család egyik nőtagjának, s négy-öt éves korában gyakran megfordult náluk édesanyjával. Az ott elhangzott beszélgetésekből hallotta, hogy Oreszt bácsi jó barátja volt Hollósy Simon festőművésznek, aki többször járt náluk, és egy alkalommal megfestette Oreszt bácsi portréját. Ilnczky Oreszt fekete, göndör hajú ember volt, de 1939-ben már nem élt. A család létéről egy másik adatközlő is beszélt, aki gyermekkorában szüleiivel az Ilnczkyék helyébe költözött, ő azt is elmondta, hogy az említett család egyik lánya szentképfestéssel foglalkozott, és az egyik, Szűz Máriát ábrázoló munkája egészen 1945-ig a helyi kórház kápolnáját ékesítette. Ezt a festményt - állítja egy másik adatközlő - a háború utáni inséges időkben 200 tojásért adták el, s a kép ma is az új tulajdonosnál van. A keresztlány, amint elmondta, nemcsak szentképeket látott az Ilnczkyék házában, „valószínű voltak ott Hollósy festmények is.” Természetesen felmerül a kérdés, hogy a szentképfestő Ilnczky lány nem tökéletesítette-e művészi ismereteit a családbarát mester útmutatásai alapján, hisz a múlt század első évtizedeiben már serdülő fiatal lány lehetett.

A család szétszóródott. Egyik lányuk 1960 körül Aknasugatagon halt meg, a másik egy Juhász nevezetű ember felesége lett, 1944-ben végleg távoztak a városból.

(Tájékoztató: ZAHARÁNSZKI MIHÁLYNÉTÓI és
ÖZV. SCHREINER LAJOSNÉTÓI)

(folytatjuk)

*****

Gross Arnold kiállítása

A nagyszerű, közismert grafikus közelmúltbeli kiállításával kapcsolatban két írást közlünk. Elsőként egy utánnymást a Budai Polgár c. kerületi lap 2003. május 29-i számából, amely a művésszel készült interjút tartalmazza, ezután pedig következnek dr. Sinóros Szabó Katalin művészettörténész szavai.

Mítoszok és legendák

A magyar grafika aranykorát képviselők - köztük *Gross Arnold* - „méltó utódai a grafika nagymestereinek, Rembrandtnak, Dürernek. Közös volt az indulásuk, de ahányan voltak, annyiféle világot építettek fel finoman szőtt vonalaikból. Külön utakon jártak, de nem feledték a gyökereket, az összekötő erőt. Még közösség voltak, még barátok. Sokat lehetne

ebben is - tanulni tőlük" - írja róluk dr. Sinóros Szabó Katalin művészettörténész. A Kerület Napja alkalmából a Vízivárosi Galériában láthatunk grafikákat Gross Arnold gyűjteményéből. A Keleti Károly utcában lakó Kossuth-díjas festő és grafikusművésszel ennek apropóján beszélgettünk.

Vagy hatvan darab rézkarc lesz kiállítva az általam ötven év alatt összegyűjtött képekből, köztük ritkaságok is. Volt tanárom, Hincz Gyula egész fiatalon adott nekem egy önarcképet, Barcsay Jenőtől van egy reálisan megkarcolt tájképem. Würtz Ádámtól szintén nagyon régi, szép tájképem van. A Vízivárosi Galéria kiállítása *A magyar grafika aranykora* címet azért kapja, mert nekünk a még polgári értelemben vett tanári kartól - ha akartuk, ha nem - meg kellett tanulnunk rajzolni. Korrigálták, ha nem úgy sikerült.

Erdélyi szász a családja?

Nem. Anyai nagyanyám székely lány volt, nagyapám Kovrig, tiszta örmény. Édesanyám tehát félig örmény, félig székely. Édesapám családja cseh-morva területről vándorolt be Erdélybe, de már mindenki magyarul beszélt. A szüleim Tordán telepedtek le, édesanyám szülővárosában. Sokat jártam a Tordai hasadékba kirándulni, nagyon szép táj. Torda most nagyon szomorú, poros ipari város. A nagy kémények mindent beszürkítenek. Ma is él ott hatezer magyar, de a mára nyolcvanezer lakosú városban nincs, vagy alig van magyar iskola. Szomorú.

Hogy került Erdélyből Budapestre?

1940-ig otthon laktam a szüleimmel, édesapámnak, aki festőművész volt, Tordán volt egy kis iskolaféléje, ahová hatan-nyolcan jártunk. 1947-ben édesapám elutazott Kolozsvárra, a még ott tanító László Gyulához, hogy megmutassa neki a rajzaimat - mondván, ez a gyerek úgysem fog jól érettségizni. Nagyváradon jártam akkor gimnáziumba, de rossz tanuló voltam, és két évem lett volna az érettségiig. A határ 1947-ben még nem volt annyira lezárva, így átszöktem. 1947-től 55-ig nem mehettem haza, a szüleimmel először a vonaton találkoztam Bulgáriába menet, mert akkor sem mertem leszállni. Pesten a Madách Imre Népi Kollégiumba kerültem, a Lendvay utcába, abba az épületbe, ami most a Fidesz-székház. Kicsit romos volt, de lehetett benne fűteni. Ott laktam háromnegyed évig.

Hogyan vették föl érettségi nélkül a főiskolára?

Megsajnálta, hogy nincsenek papírjaim. Áthoztam magammal egy-két rajzocskát, valamint kimentem Pomázra, Budakalásza-ra rajzolni. Ezek alapján fölvettek az Iparművészeti Főiskola grafikai tanszakára. 1949-ben az egész tanszak átkerült a Képzőművészeti Főiskolára. Az utolsó években Koffán Károly volt a tanárom, az első években Hincz Gyula korrigált nekem. A főiskola folyosóján még Szőnyi Istvánnal, Kisfaludy Stróblal lehetett találkozni.

Legendás generáció.

Nekem legnagyobb legendám mégis inkább az, hogy nálam lakott albérlőként egy évig a főiskolás Kondor Béla a feleségével. Ebből az időszakból nagyon sok összekuszált fényképem és szép emlékem maradt.

Mivel tölti a napjait?

Hosszú évek óta nyugdíjas vagyok, de például rajzoltam a most készülő húszkötetes Magyar Nagylexikonhoz. Ugyanis, amikor a szerkesztők a „g” betűhöz értek, meglátták, hogy benne van Gross úr, mármint én, felhívtak és megkérdezték, le tudnám-e rajzolni a lexikont. Nem egészen értettem, de mondták, ha lerajzolnám, mit jelent nekem a lexikon, beletennék a karácsonykor megjelenő számba ezeket a fakszimiléket. Megcsináltam, bevitettem, elfogadták.

Hogyan rajzolta le a lexikont?

Megtaláltam benne Kondor Bélát, Hollósy Simont, aki nagyon nagy magyar festő és örmény ember volt, de benne van Picasso, Csontos Gyula, Latabár Kálmán, Fellini, Vittorio de Sica.

A rajzon van egy koffer, mivel Rómától Indiáig megfordultam. Egy Petőfi idézet, az Elhull a virág, eliramlik az élet - összekötő szöveggént. Egyik sarokban az 1848-as zászló, a másikban az 1956os lyukas zászló. Középen a Himnusz kezdő sora, mögötte a Hősök tere, egy ablak, mögötte az életfa, körülötte 44 angyal. Az ablak a kitekintést jelképezi. Én is benne vagyok kétszer: fiatalon egy madárral, megöregedve egy ásványt fogok. Egész kicsiben benne van a tordai ház is. Picasso félmegtelenül, mögötte egy nonfiguratív műve, ami készül, előtte a modell, és egy absztrakt akt, ráírva, hogy kubi, a kubizmusra utalva. Picassónak van szarvacskája is, mert messze elkerülte az egyházakat.

Miért mondta azt, hogy amikor ön járt főiskolára, még tudtak rajzolni?

Minden kiállítás megnyitóján megmagyarázzák, dicsérik a foltokat, meg a sprézett alkotásokat. Mondok egy viccet. A műelemző gyereke kezd beszélni. Nagyon büszke rá, és mondja a barátjának, nézd, milyen okos a gyerek. Elkezd kérdezgetni: Pistike, neked hány szemed van? Kettő. Hány füled van? Kettő? Nagyon jó. Hány kezed van? Kettő. Hány lábad? Kettő. Hát, ez mindent tud. És hány fejed van? Kettő. Na itt már baj van. És mi leszel, ha nagy leszel? Mű-elemző. Ezt azért mondtam el, mert amikor elolvasok néhány műelemzést, megjídek. Nem bántani akarom a folt-pöttyfestőket, ezt ők nagyon jól csinálják, a baj az, hogy csak az így megmagyarázott művészetet patronálják, veszik meg jó áron. Nemrég jártam a Magyar Nemzeti Galériában. Bereczky Lóránt főigazgatónak meséltem, hogy hazudni szoktam, mert azt mondom, hogy harminc-negyven éve nem vettem tőlem semmit. De ez nem igaz. Soha sem vettem tőlem semmit.

Zsoldos Szilvia

Gross Arnold gyűjteménye - A magyar grafika aranykora. A kiállítást dr. Sinóros Szabó Katalin nyitotta meg június 5-én 18 órakor a Vízivárosi Galériában. A kiállítás június 27-ig volt megtekinthető.

Grafikák Gross Arnold gyűjteményéből

A grafika méltatlanul mellőzött műfaj hazánkban. Leginkább illusztrálásra tartják alkalmasnak, pedig a finom vonalakból kialakuló képek ábrázoló- és hatóereje semmivel sem marad el a festményeké mögött.

A grafika, különösen a sokszorosító grafika, mint a rézkarc is, könnyű műfaj, vélik sokan, hiszen a képet lemezbe karcolni, majd abból több lenyomatot is készíteni sokkal egyszerűbb, mint festeni, ez azonban egyáltalán nem igaz. Aki egyetlen szál papírral, a vonalak finom pókháló erezetével, és a színek páratlan kavalkádjával képes csodavilágot alkotni, az valódi művész.

Gross Arnold emellett a rézkarc műfajának valóságos megújítója. Ez a technika abszolút kompozíciós készséget és mesteri rajztudást kíván. Finom, mívesen kimunkált, aprólékos részletekben gazdag volt a nagy előd, Rembrandt valamennyi rézkarca is. Gross Arnold azonban nem elégedett meg ennyivel. Gondosan és pontosan megrajzolt, majd lemezre karcolt kompozícióit több fázisban készíti.

Lapjain szövevényes kompozíciók, valóságos vonalerdők bukkannak elő a színek káprázatos körtáncából. Mágnesként vonzza és olvasztja magába nézőit ez a kissé bizarr, mégis elbűvölő világ.

Képei különös, egyfajta megbonthatatlan, organikus egységbe olvadó kompozíciót alkotnak. Minden reális és szürreális részletnek helye, értelme és célja van. A tökéletes harmónia alapja pedig a természettől ellesett csodák feltárása, hiszen még a leginkább kitaláltak vélt árnyalatokat is kedvenc ásványaitól vette kölcsön a művész. Gross Arnoldnak csak a természet megfellebbezhetetlen harmóniájához méltó tökéletes kompozíció, rajz és kidolgozás felel meg.